

Sterke roofvogeltrek in de vroege herfst

Eind augustus en begin september werd boven Nederland een opvallende roofvogeltrek waargenomen, waarvan wij hieronder de reeds binnengekomen gegevens laten volgen. Het grootste deel der waarnemers was, helaas, niet altijd zeker van de soort. Gedurende deze periode trekken gewoonlijk zeer veel *wespendieven* door Zuid-Zweden over de Oostzee. Wellicht zijn deze roofvogels thans door de aanhoudende oostenwinden van hun normale koers afgeweken. Enorme roofvogeltrek boven Limburg werd vaker waargenomen (zie Hens „Avifauna der Nederlandse provincie Limburg” en „De Wandelaar in Weer en Wind” jrg. 19, pp. 87-89 „Roofvogeltrek” door Jan P. Strijbos en „Trek Van Buizerden in Limburg” door J. Taapken in hetzelfde tijdschrift jrg. 19, p. 176).

18-8 werd een *wespendief* in de eendenkooi te Herwijnen (Gld.) gevangen, geringd en weer vrijgelaten (J. W. C. Entrop).

25-8 te 8.30 uur 32 *buizerden* boven „Prinsenhof”, Friesland op ± 150 m hoogte in „cirkelende formatie” naar W. (P. Annema, med. G. Bosch).

28-8-1958 3 *wespendieven* jagend in en boven „Zoelse Bos”, gem. Zoelen (Betuwe) tussen 15.00 uur en 16.00 uur (J. W. C. Entrop).

31-8-1958 nam Ir. P. Tideman een troep buizerdachtige roofvogels waar op vrij grote hoogte tussen Renkum en Wageningen. Waarschijnlijk *wespendieven*.

Acht ex. overvliegend van NO naar ZW werden te Ureterp waargenomen. Geen voldoende zekerheid of dit *buizerden* of ruigpootbuizerden waren (S. Hoekstra).

1-9-1958 tussen 14.00 en 14.30 uur in een lang gerekte groep niet minder dan 128 *buizerden* overtrekkend van N naar Z, *ruigpootbuizerden* zowel als gewone *buizerden*, een troep van 30 ex. bleef heel lang rondcirkelen boven Wijchel, na het passeren van de hoofdgroep. Vermoedelijk passeerden boven Ureterp nog meer, maar door het terugvliegen van verschillende vogels met zekerheid 128 stuks geteld (S. Hoekstra). Ten N van Noordwijk aan Zee een vlucht van 75 à 80 *buizerden*. De eerste waarneming was van 42 *buizerden*, die om 12.35 in zweefvlucht boven mijn woning, 1½ km ten N van Noordwijk aan Zee, trokken. Deze groep werd begeleid door tientallen *buizerden*, die binnen 10 minuten in dezelfde richting ZO verdwenen. Om 13.30 44 *buizerden*, die cirkelend boven zijn huis in ZO richting verdwenen. Om 13.30 44 *buizerden*, die cirkelend boven zijn huis in ZO richting verdwenen. Om 14.40 op dezelfde plaats 60 *buizerden* en de begeleidende kon ik schatten op 15 à 20 *buizerden*. Ook weer verdwijnend in ZO richting. Om 17.00 uur 45 *buizerden* boven het dorp Noordwijk aan Zee, hoogte steeds 80-100 meter (J. Deelder).

17 *buizerden* tussen 14.30 uur en 15.30 uur te Noordwijk aan Zee overvliegend van N naar Z 45 minuten later 5 *buizerden* van N naar Z (A. G. M. Zonneveld).

± 14.30 uur 2 doortrekkende *buizerden* op Oostvoorne, lieten zich spiraalsgewijs op de wind meedrijven, ongeveer 100 meter hoogte in W richting. Later op de middag ± 30 *wespendieven*

vrij lang overvliegend en een kwartier later nog een groepje van ± 10 ex., vlieghoogte $\pm 30-40$ meter. Omdat het gezichtsveld klein was bestaat natuurlijk de mogelijkheid, dat er meer vogels waren en ook, dat het niet allemaal *wespendieven* waren (A. J. de Zwart).

1 *wespendief* r. O langs de Linge onder Kedichem op 15 m. hoogte om 18.00 uur (J. W. C. Entrop).

2-9-1958 4 *wespendieven* met 1 *havik* overtrekkend Oost-Flevoland (N. Marra); op 2-9-1958 vertelde de heer Landsman: „vorige dagen troepen van 40 à 50 overtrekkende *buizerden* boven Oost-Flevoland (med. J. J. Smit).

91 *buizerden* overvliegend naar Z tot ZZW, Veluwemeer, tussen Elburg en Harderwijk (T. Mutter, J. Pieters, J. J. Smit, J. Visser).

Overtrekkende *wespendief* richting ZZW te Hilversum (J. Taapken).

± 3 *buizerden* van Z naar N te Noordwijk aan Zee en 1 *zeearend* overvliegend naar ZZW te Oegstgeest (A. G. M. Zonneveld).

Op 2-9-1958 zag Braaksma 3 roofvogels (*buizerden* of *wespendieven*) overvliegend in ZW richting (30 à 50 meter hoogte) ten ZW van 's Hertogenbosch bij Deutenen.

Opvallend is, dat waarnemingen van 3—9 geheel ontbreken.

4-9-1958 grote trek van *bruine kiekendieven*, tenminste 100 stuks, richting Z boven de Wasenaarse duinen (R. Voorham).

1 *wespendief* te Oost-Flevoland en 1 *wespendief* te Groenekan, ook biddend (N. Marra).

1 sterk gehavend (ontbraken veel pennen aan rechter vleugel, alleen buitenste pennen waren aanwezig) overcirkelend richting W, later 1 *ruigpootbuizerd* richting ZW te Oostvoorne (A. J. de Zwart).

Een krantenbericht, dat te Joure verscheen, meldde begin september ± 100 overzwevende *buizerden* bij Sneek (med. H. T. Van der Meulen). De heer Van der Meulen nam zelf toen 18 overvliegende *buizerden* waar bij Joure.

De heer A. Scheepvaart nam ± 250 overvliegende roofvogels waar in 5 groepen ten Z van Makkum, begin september (med. S. Braaksma).

4 *wespendieven* vliedend en zwendend tussen 20 en 50 m. hoogte boven het „eiland van Nederhemert” Gld., om 17.00 uur en een troep van 12 ex. en om 17.30 nog 1 *wespendief* op dezelfde plaats. Trekrichting ongeveer Z.

Te Halsteren 's morgens van 8-9.00 uur overvliegende *buizerden* in groepen van 15, 10 en 5 stuks in ZW richting. De richting is als gewoonlijk, daar de hier langs komende *buizerden* alle van NO naar ZW vliegen. Het aantal is voor ons ongewoon binnen één uur tijd” (Brouwer, Meesters, Minderhoud, Van Ekelan).

Ook de gehele dag en de twee volgende dagen waren er veel *buizerden* in diverse maten, vorm en kleur in de omgeving. Maar nu zijn zij op een enkele na weer verdwenen (L. Minderhoud).

5-9-1958 3 *wespendieven* om 10.30 uur overzwendend richting ZW en nog een troep van ± 50 ex. eveneens in ZW richting boven de eendenkooi te Herwijnen Gld. Hoogte ± 150 m.

Om 12.00 uur op dezelfde plaats een overzwevende troep van 17 ex.

's Middags om 15.00 uur boven Gameren Gld 3 *wespendieven* in gezelschap van 1 *buizerd* overzwevend in ZW richting. Hoogte 150 meter. Het verschil viel duidelijk op. (J. W. C. Entrop). Om 9.15 uur 20 *wespendieven* overzwevend in Z richting te Leerdam (E. J. Snijders, med. J. W. C. Entrop).

10.00 uur 18 overzwevende *wespendieven* bij de „Hellowse Molens” in Z tot ZO richting (G. Hanekamp, med. J. W. C. Entrop).

Na 5 september geen *wespendieven* of andere roofvogels meer op trek gezien (J. W. C. Entrop).

De roofvogels werden in een vrij brede baan van NO naar ZW over ons land waargenomen (Ureterp, Joure, Oost-Flevoland, Arnhem, Herwijnen, Gameren, Noordwijk aan Zee, Wasse-naar, 's-Hertogenbosch en Oostvoorne)!

Gaarne toezending van aanvullende gegevens.

J. TAAPKEN

Utrechtsestraatweg 43, Hilversum

(Zie ook: „Over massatrek van buizerds (*Buteo buteo*”), Vannellus jrg. XI, p. 461—463).

Nog iets over de trek van koolmezen

Zoals reeds in dit blad gemeld is, was er in de herfst van 1957 een opmerkelijke trek van mezensoorten (zie 5e jrg., blz. 81, 89 en omslag; 6e jrg. blz. 56). De vogels zijn stellig voor het grootste deel doorgetrokken. Bij Den Helder zag ik grote groepen over zee vertrekken en blijkens Engelse berichten hebben vele vogels Engeland weten te bereiken. Ook was het aantal mezen, dat in december en januari waargenomen werd niet zo groot als in de maanden daarvoor.

Uit de gegevens van de nestkastcontrole bij Ede zou men kunnen opmaken, dat ook een deel van de Nederlandse *koolmezen* aan deze verhuizing heeft deelgenomen. Bij Den Haag heb ik dit niet opgemerkt.

Er is ook een trek terug geweest al was die blijkbaar minder opvallend. Taapken (blz. 56) noemt slechts één waarnemer, die terugtrek meldde op 30-3-'58. In de Wetenschappelijke tuin in het Zuiderpark te Den Haag merkten wij van begin februari tot eind maart zo nu en dan op, dat er groepjes *koolmezen* in oostelijke richting trokken.

Er waren enkele dingen die ons bij deze mezen opvielen en die hen voor ons als vreemdelingen kenbaar maakten: 1e. Het groepsverband was zeer opvallend. De afstand tussen de vogels onderling was geringer dan wij van de in het park huizende mezen gewend waren; 2e. De kleur van de vogels was valser, het wit op de wangen leek vuil; 3e. Er waren geen geringde exemplaren bij, terwijl een belangrijk deel van de plaatselijke*) *koolmezen* in die tijd een ring droeg.

Dit was voor ons een reden om te trachten speciaal van deze mezen een aantal te ringen. Op 9 februari ringden wij 16 *koolmezen* en op 16 maart nog eens 17.

Het geluk was met ons: wij kregen tot dusver 2 terugmeldingen, die bewezen, dat het inderdaad om trekkers ging.

Een op 9 februari geringd *koolmeesmannetje* werd op 20-4-'58 dood gevonden te Hollenstede (Nedersaksen-Duitsland) 52.32 N; 7.4.0.1. Een

op 16 maart '58 geringd *koolmeesvrouwtje* werd op 12-5-58 dood gevonden te Schlackendorf (Mecklenburg-Duitsland), 53.53 N; 7.41 O. Dus op resp. ongeveer 250 en 610 km van de ringplaats in O.N.O-richting.

Erg veel buitenlandse terugmeldingen van in Nederland geringde *koolmezen* waren tot dusver niet bekend. Enkele uit België, één uit N.W. Frankrijk, één bij Bremen in Duitsland en één wel zeer opmerkelijke uit Rusland. Deze betreft een vrouwtje dat op 8 februari 1949 bij Wageningen geringd werd en op 15 december 1949 op 58.40 N; 37.21 O (een paar honderd km ten N) van Moskou werd gevangen. *)

Het trekken van *koolmezen* wordt niet ieder jaar opgemerkt, maar in sommige jaren verplaatsen zij zich massaal naar het westen. Het blijkt nu, dat zij aanzienlijke afstanden weten af te leggen en dat er ook van een terugtrek sprake is. Of zij daarbij op het punt van uitgang terugkeren is nog zeer de vraag. Merkwaardig is nog, dat zij al zo vroeg in het jaar trekken nl. september—oktober en dat zij al zo vroeg de terugreis weer aanvaarden nl. februari—maart.

*) Een zelfde ervaring deden wij gedurende deze periode bij de *koolmezen* in Hilversum op. Sterk groepsverband en vale kleur waren opvallend. Trekrichting was hier moeilijk vast te stellen, maar zij bleven hier slechts kort. Eén der vogels werd dit jaar broedend in een nestkast te Wageningen teruggevonden! — J. T.

Een fiscaal koekoeksel

In het hartje van Den Haag, tussen een huizenzee, die door vrijwel geen strookje groen wordt onderbroken, staat aan de Zuid Binnensingel het gebouw van 's Rijksbelastingen, op welks binnenplaats in 1940 de fundering werd gelegd voor een nieuwe vleugel, die echter nimmer werd gebouwd. Niemand kon toen bevroeden, dat deze fiscale maatregel tot gevolg zou hebben, dat een kleine vogeltuin ontstond.

Nu, dus 18 jaar later, zijn de funderingen overgroeid door hoogopgroeiende wilgebomen en een ondoordringbaar struikgewas, waartussen gras en wat riet. Dit gebied is omtrent 100 meter lang en 15 meter breed, wordt aan 2 zijden door het hoge belastingkantoor en aan de andere zijden door huizen en een hoge muur omsloten. Dit terreintje is alleen te betreden via het belastingkantoor, zodat iedereen zal begrijpen, dat het bezoek er minimaal is. In dit rustige paradijsje broeden dan ook heel wat vogels: *merels*, *vincken*, *huismussen*, *houtduiven* en ook de *grasmus*. En in dit grasmussenest vond ik dit voorjaar het ei van een *koekoek*! Het ei kwam voorspoedig uit, maar het duurde wel een lange tijd, voordat ons koekoekje groot genoeg was om te vliegen.

Helaas, de omstandigheden waren wel erg ongunstig, want bij zijn pogingen om weg te vliegen, vloog de jonge *koekoek* zich dood tegen een van de vensters van het gebouw. Het geprepareerde vogeltje, is voor ons nu toch wel het bewijs, dat midden in een stad, waar aan alle kanten het verkeer dag en nacht voortdendert, een broedterreintje zich kan ontwikkelen, mits het terrein zelf onberoerd blijft, al is het een raadsel wat de *koekoek* er toe gedreven heeft, midden in een troosteloze huizenzee onder het oog van de fiscus haar ei te leggen.

W. A. TOMEY

*) Ook een *koolmees* met een Belgische ring werd inderdaad uit Rusland teruggemeld. — J. T.